

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ФАРМАЦЕУТСКА КОМОРА

The Pharmaceutical Chamber of Serbia

ПРИМЕРИ ДОБРИХ ПРАКСИ – ПРОМОЦИЈА ЗДРАВЉА, ПРЕВЕНЦИЈА БОЛЕСТИ И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

DR SC. SPEC. MARINA ODALOVIĆ, VANREDNI PROFESOR
UNIVERZITET U BEOGRADU – FARMACEUTSKI FAKULTET
KATEDRA ZA SOCIJALNU FARMACIJU I FARMACEUTSKO
ZAKONODAVSTVO

Зашто услуге превенције и контроле болести у апотекама?

- Стопа оболевања и умирања од болести које се могу спречити (хроничне незаразне болести)
- Нови концепти у систему здравствене заштите: *self-care, disease self-management*
- Здравствена писменост становништва?
- Доступност апотека и фармацеута

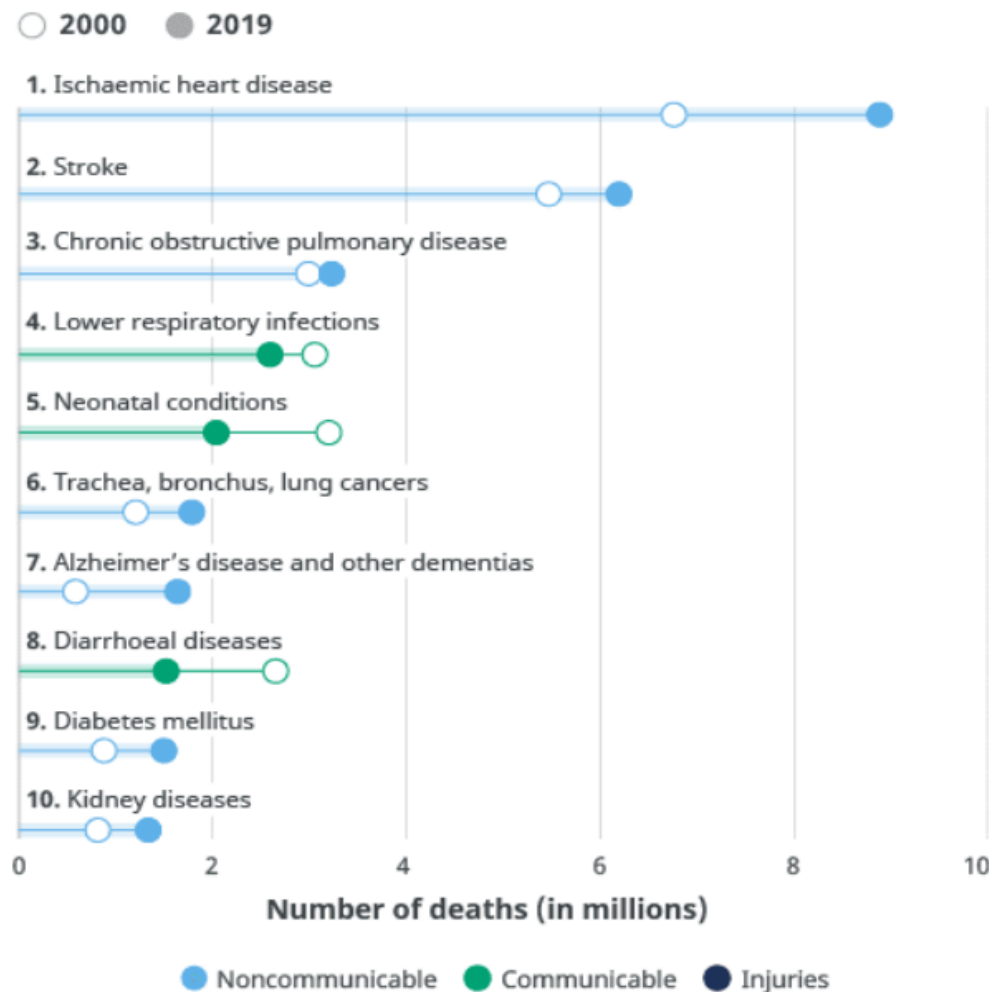
Зашто услуге
превенције и
контроле
болести?

Leading causes of death globally

At a global level, 7 of the 10 leading causes of deaths in 2019 were noncommunicable diseases. These seven causes accounted for 44% of all deaths or 80% of the top 10. However, all noncommunicable diseases together accounted for 74% of deaths globally in 2019.

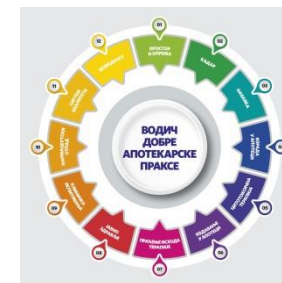
Leading causes of death globally

Vodeći
uzroci
smrti,
Srbija,
2019.

1.4. Умрли према узроцима смрти и полу у Републици Србији, 2019.
Deaths by causes of death and sex in Republic of Serbia, 2019

Број групе <i>Group num- ber</i>	Узроци смрти (МКБ-10) <i>Causes of death (ICD-10)</i>	Укупно умрли - <i>Total deaths</i>		
		број <i>number</i>	% <i>percent</i>	стопа на 100.000 становника <i>rate per 100 000 population</i>
Република Србија -				
	Укупно - <i>Total</i>	101458	100.0	1460.8
I	Заразне и паразитарне болести <i>Certain infectious and parasitic diseases</i>	735	0.7	10.6
II	Тумори <i>Neoplasms</i>	21976	21.7	316.4
III	Болести крви и крвотворних органа и поремећаји имунитета <i>Diseases of the blood and blood-forming organs and certain disorders involving the immune mechanism</i>	298	0.3	4.3
IV	Болести жлезда са унутрашњим лучењем, исхране и метаболизма <i>Endocrine, nutritional and metabolic diseases</i>	3196	3.2	46.0
V	Душевни поремећаји и поремећаји понашања <i>Mental and behavioural disorders</i>	1448	1.4	20.8
VI	Болести нервног система <i>Diseases of the nervous system</i>	2586	2.5	37.2
VII	Болести ока и припојака ока <i>Diseases of the eye and adnexa</i>	0	0.0	0.0
VIII	Болести ува и мастоидног наставка <i>Diseases of the ear and mastoid process</i>	1	0.0	0.0
IX	Болести система крвотока <i>Diseases of the circulatory system</i>	52330	51.6	753.5

Здравствена писменост – здравствено васпитање

- 2020, Center for Disease Control and Prevention, <https://www.cdc.gov/healthliteracy/learn/index.html>
- **Zdravstvena pismenost pojedinca** (*Personal health literacy*) je stepen do kog **pojedinac** ima sposobnost da **pronađe**, **razume** i **upotrebi** informacije i usluge kako bi sa odgovarajućim predznanjem donela odluku u vezi sa svojim zdravljem i preduzela potrebne aktivnosti za sebe ili druge.
- **Organizaciona zdravstvena pismenost** je stepen do kog **organizacija** **osposobljava pojedince** da pronađu, razumeju i upotrebe informacije i usluge kako bi sa odgovarajućim predznanjem doneli odluke u vezi sa svojim zdravljem i preduzeli potrebne aktivnosti za sebe ili druge.

Здравствена писменост у Србији – јасна потреба за здравственим васпитањем

*Jovic-Vranes A, et al. Health literacy in a population of **primary health-care patients in Belgrade**, Serbia. Int J Public Health. **2011** Apr;56(2):201-7.:*

- Недовољна: 46% (неадекватна, 32%; гранична, 14.4%)
- Адекватна: 53.6%

Фактори који доприносе лошијем степену здравствене писмености:

- Старија животна доб
- Нижи степен образовања
- Лоша перцепција сопственог здравља,
- Лошији социо-економски статус
- Присуство хроничних болести

Услуге у области ЈЗ у апотекама

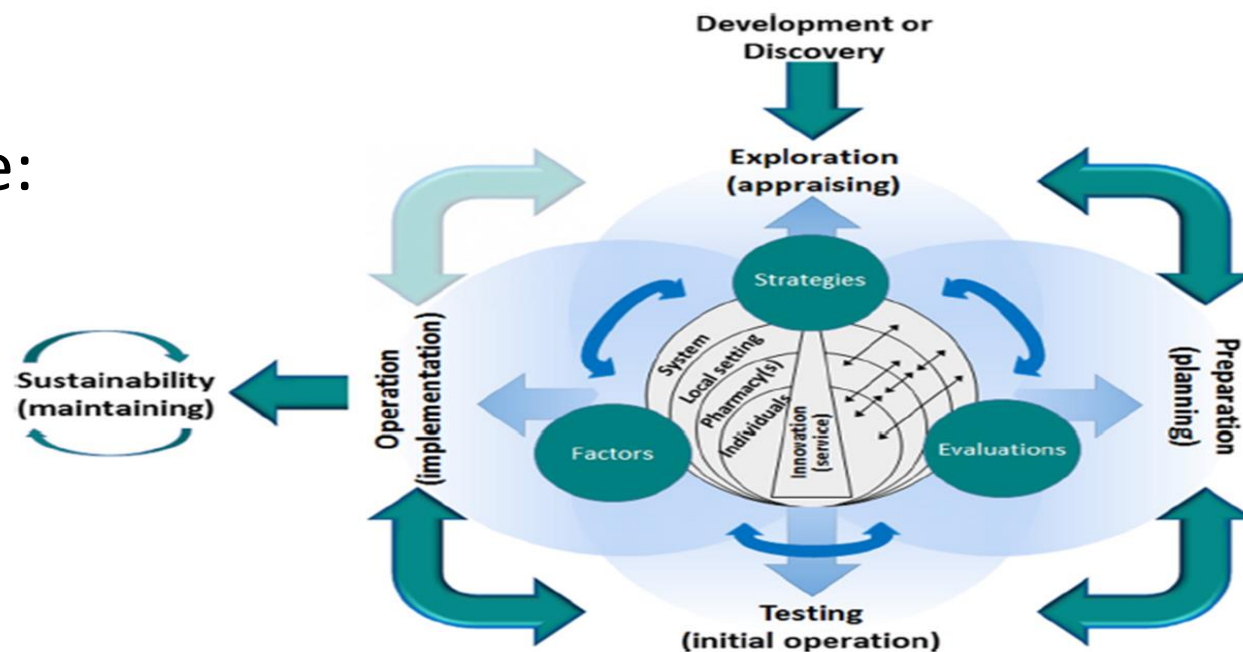
Активности усмерене су на **утврђивање присутних фактора ризика** по здравље (нпр. повишен крвни притисак, висок ниво шећера у крви, прекомерна телесна маса, пушење, и сл.) и **одговарајуће саветовање** у складу са уоченим факторима ризика.

(I) Захтеви Водича ДАП, **Стандард 8 и смернице**:

- Простор, опрема, кадар, документација, процедуре

Додатни захтеви у погледу услуга мерења: **Стандард 7а, мерење параметара!!**

(II) Развој и имплементација услуге:

Услуге примарне превенције

- Одвикавања од пушења
- Смањења телесне масе
- Злоупотреба алкохола
- Вакцинација

Услуге примарне превенције: Одвикавање од пушења

- Услуга: **саветовање и едукација** пацијената и, некада, **средстава за замену НИКОТИНУ**
- **Позитивни резултати (смањење стопе пушења)** доказани кроз **рандомизоване клиничке студије!**
- Резултати мета-анализе (РКС: САД, УК, Шведска), исход престанак пушења*;
RR = 2.17, 95% CI 1.43, 3.31, саветовање и едукација пацијената
RR = 3.46, 95% CI 1.66, 7.23, + средстава за замену никотину

**Thomson K. et al, 2019.*

Услуге примарне превенције: Смањења телесне масе

- Услуга: саветовање у вези са правилном исхраном, повећање физичке активности, некада и лекове за терапију повећане ТМ
- Позитивни резултати РКС, али **постигнуто смањење ТМ минимално!***
- Доказан потенцијал услуге: подршка *FIP-a*

**Thomsona K. et al, 2019.*

Nutrition and weight management services

A toolkit for pharmacists

2021

FIP Development Goals

Contents

Executive summary	3
Acknowledgements	4
Foreword	5
1 Background	6
1.1 Pharmacists' role in healthy lifestyle promotion	6
1.2 World Health Organization's general nutrition guidance	7
1.3 World Health Organization's general physical activity guidance	8
2 Non-communicable diseases	10
2.1 Cardiovascular diseases	10
2.1.1 Background	10
2.1.2 Dietary considerations	11
2.2 Diabetes	15
2.2.1 Background	15
2.2.2 Dietary considerations	17
2.3 Cancer	19
2.3.1 Background	19
2.3.2 Dietary considerations	20
2.4 Chronic obstructive pulmonary disease	21
2.4.1 Background	21
2.4.2 Dietary considerations	21
3 Communicable diseases	23
3.1 About communicable diseases	23
3.1.1 Background	23
3.1.2 Dietary considerations	23
4 Additional diseases	25
4.1 Coeliac disease	25
4.1.1 Background	25
4.1.2 Dietary considerations	25
4.2 Irritable bowel syndrome	25
4.2.1 Background	25
4.2.2 Dietary considerations	25

Услуге примарне превенције: Вакцинација

- 17 студија
- Закључак: Услуга вакцинације у апотекама - ефективна мера у повећању обухвата људи вакцинацијом против сезонског грипа!*
- Глобално: 1/3 вакцинисаних прима вакцину за грип у апотекама!

**Thomsona K. et al, 2019.*

Секундарна превенција

- *Screening* – препознавање фактора ризика за одређену болест у раној фази, пре појаве симптома и знакова, нпр: кардиоваскуларне, мускулоскелетне (остеопороза), дијабетес, поремећаји спавања, респираторне болести
- Преглед 50 оригиналних радова:
 - Висок степен задовољства пацијената
 - ! Пацијенти у малом обиму одлазе код лекара након потврђених ФР у апотеци
- Превенција остеопорозе: значајно унапређење знања пацијената и унапређење узимања калцијума – **трошковно исплатива услуга у погледу превенције фрактура у популацији!***

*Thomson K. et al, 2019.

ХВАЛА НА ПАЖЊИ!

modalovic@pharmacy.bg.ac.rs